

ZONGORAÓRA A SZERZŐVEL

Mező Imre 16 könnyű zongoradarab sorozatáról

Egy mű előadási jeleinek megfejtését az segíti elő legjobban, ha maga a szerző világít rá megoldásukra. *Mező Imre: 16 könnyű zongoradarab* című sorozata közkedvelt előadási darabja a zeneiskolák 3-6. osztályos növendékeinek.

- *Mit mond a szerző a darabokról?*

- Mind a tizenhatnak a témája népdal. Tizenháromé magyar, háromé pedig szlovák dallam. Ezek a művek nem pusztán zongoraátiratok, még akkor sem, ha bennük az eredeti népi dallamok változtatás nélkül megmaradtak. A dallamokhoz komponált ellenszólamok, harmóniák stb. a teljes, szöveges népdal hatását is hivatottak ugyan pótolni, de azt is kifejezésre juttatják, hogy rájuk hogyan hatottak ezek a népdalok, magam milyen viszonyban vagyok ezekkel a népdalokkal, mit értettem meg, mit fogtam fel belőlük. Így új művek születtek. *Karakterdarabok*, melyeknek mondanivalóját alapvető módon a témául szolgált népdal, végső soron azonban mindig az adott mű egésze határozza meg. A jó előadás érdekében tehát első teendőnk a források, az „eredeti” tanulmányozása. Csak ha megértettük és megéreztük a témául szolgált népdal mondanivalóját, akkor jutottunk az egyes darabok alapvető tartalmi elképzelésének, kifejeznivalójának birtokába. A végleges megoldást pedig csak a darabok teljes zenei anyagának tanulmányozása és elsajátítása adhatja meg.

- *Hallhatnánk néhány szót - kottával a kézben - az egyes darabok előadásáról?*

- Az első egy kötetlen metrumú, rubato dallamra épül. A dallam deklamálásában az eredeti népdalszöveg ritmusát is követhetjük. A 12. és 15. ütemben levő korona alatt a kíséret három akkordja legyen egyenletes. Ezeket a jobb kéz fermatás hangja után kb. egy negyeddel indítsuk, megszólaltatásukat

kissé könnyedebbnek képzelem. Ne három kimért és súlyos akkord legyen, hanem egy folyamatos bevezetés a következő sorkezdethez. A befejezés előtt egészen az utolsó előtti ütemig tartsuk a fortét. A jó tempót maga a népdalszöveg sugallja - próbáljuk megénekelteni a zongorát! A darab második felében a kifejezés szenvedélyesebb, a harmóniaváltások ritmusa izgatottabb. Ennek megvalósításával jön létre a jó formálás és építkezés.

A második darab nem túl gyors. A vízimalom egykedvű, folyamatos, monoton zsongásával indul, itt kissé dúsabb színező pedál kívánatos. A harmóniaváltásoknál is tartanunk kell a mozgás egyenletességét - a malomnak járnia kell! -, a váltásoknál egy parányi dinamikai kiemelés szükséges csupán. A bal kéz egyenletes, kétnegyedes metrumával a jobb kéz változó ütemű dallama áll szemben, amely a már kissé bizonytalan egyensúlyi helyzetű, részeg legény búját-baját meséli el. Ez a szólam élje a maga külön életét, tisztán artikulálva, a bal kézre szinte oda sem figyelve. A tempót úgy válasszuk meg, hogy a két szólam aszimmetriájának exponálására a legalkalmasabb legyen.

A harmadik darab feszes, kimért tartású csárdás. Hangja a giusto ellenére se legyen kemény! A nyolcadokat ne játsszuk élesen ritmizálva. Ezek is dallamhangok legyenek. Ez egy olyan tánc, ahol a giusto nem merev, szorított, hanem könnyed tartású, lágyan ritmizált.

A negyedik darab nyugodt felső szólama „végtelen melódia”. Középtempóban játsszuk, puha akkordokkal, tiszta és világos szólamvezetéssel kísérjük. A darab végét kissé le lehet lassítani. A sorozat egyik legnehezebb darabja!

Az ötödik darab előadása folyamatos, nyugodt, hangulatát nem szabad túldramatizálni. A középészben is lágy fortéval egyszerűen előadva szóljon. Apróság, de mégis fontos: a kis kánon indítása (9. ü.) előtt nincs szünet. Az utolsó ütem C-dúr akkordja telt forte, zengjen.

A hatodik darab hangulata csipkelődő, tréfás, vidám. A bal kéz staccato nyolcadai mintha egy kis veréb ugrásai lennének... A hangszert ne szurkáljuk, finom, puha érintés adja a staccatót -, mintha egy kisgyermekhez nyúlnánk. Ez a billentési igény már megszabja a tempót is. A forte elő van írva, de ne legyen erőltetett: a nyílt hangzás adja a hangerőt. A második versszakban észrevehetően elevenedjék meg a kíséret mozgása, de nem nyolcadonként, hanem könnyedén, ruganyosan, összefogottan játsszuk.

A hetedik darab eleje dolce, mezzoforte, lágy telt hangon, mintegy vonósokon szóljon. Ha a darab eleje túl halk, megakadályozza a szép építkezést. Ne csak a dallam, hanem a harmóniák is ugyanilyen hangon és intenzíven épüljenek. A darab végén a piano új élményt jelentsen.

A nyolcadik darab egy leány játék dallamára épült. A gyerekek kézen fogva mennek, s a hosszú sor kígyózva tekergődzik. Természetes, egyszerű hanggal történjék mindez. A dallam második megszólalásánál, amikor a kíséremotívum

kitágul-kiszélesedik, a hangerő is emelkedjen. Az utolsó előtti ütemben a ciszszel leáll a mozgás, s ez a szólam megszűnik, az utolsó ütemben azonban a fermatás fél kótáknak szólniuk kell!

- A kilences darab bevezetését el lehet képzelni úgy, mint egy „függőnyt”?

- Ilyesmire sohasem gondoltam. Egyenletes, folyamatos, nem túl erős, de határozott hangon képelem. Az ötödik ütem belépését agogika nélkül játsszuk, a harmadik sorban a Desz-dúr hármashangzat felbontás is folyamatos legyen. A darab elején és végén levő éles staccatojú hangok valóban élesen, röviden szóljanak! Visszatérve a kérdéses első négy ütemre s a rákövetkező témabelépésre: agogika helyett képzeljük úgy, hogy a basszusban levő gesz staccatoja mintegy „nyit”, előkészíti a következő *f*-hangot.

De semmiképpen sem lehet az első négy ütemet leválasztani a folytatásról. A darabban levő kétféle staccato valóban kétféle legyen. A dallam hangjai, mint a katonásdit játszó gyermekek, úgy masírozzanak. Nagyon fontos, hogy az utolsó előtti negyedik ütemben a kis legato megszólaljon, és az utolsó két hang ékkel való jelzését vegyük komolyan! Itt sem képzelhető el semmiféle agogika. Ez tulajdonképpen a darab elejének fordítottja. Ott ék-staccato, itt staccato-ék a sorrend. Ez így szépen hangzik, komponálás közben azonban ez eszembe sem jutott, ez egyáltalán nem egy előre kiszámított dolog. Az első négy és az utolsó két ütem keményebb, szárazabb billentést kíván, a népdal maga könnyed, folyamatos hangú. Az egész darab kicsit katonás, hetyke. A bevezetés, a kérdéses négy ütem már exponálja ezt az alapjelleget, így semmiképpen sem nevezhetjük valamiféle elvont dallami vagy ritmikai ötletnek.

A tizedik darab ritmikus, de minden keménység nélküli forte. A különböző szólamokba cserélődő dallamot törésmentesen, folyamatosan vegyük át, minden megállás nélkül. A negyedik témára rávezető kíséretre lehet egy kis pedált venni, de amint a jobb kéz magára marad, a pedált azonnal vegyük el. A pedál szerepe ebben a kis darabban az, hogy a kísérő formulák bonyolódásában fokozza a „vásári hangzavart”. Az utolsó témabelépés előtt a rávezető balkézmenetben lehet egy kis „rátartás”. Ne siessenek ezek a negyedek, a gyorsítás egyáltalán nem oda való. Bár a tenuto jelölve van, mégsem felesleges megemlíteni. A darab utolsó négy üteme végig fortissimo. A záró négy ütem előtt ne legyen agogika, tartsuk a tempót.

A tizenegyes darabot, bár motorikus, mégsem tudom igazán gyors tempóban elképzelni. Legyen együtt a könnyed zongorázás az allegro tartottságával, kontrolláltságával. A tempó folyamatos, de a hangsúlyok nagyon éljenek, lüktessenek. Sehol se maradjon egyetlen nyolcad sem kontroll nélkül. A jobb kézben se szaladjanak a nyolcadok, minden hang legyen kijátszott. Élő, éneklő nyolcadokra van szükség, dallamra, amelyben minden szótag érthető. Az utolsó sor végig fortissimo. A záró négy ütem portatója világosan tagolódjék. Előtte az együtemes szünet nem lehet hosszabb két negyednél, a tempóból nem engedhetünk!

A tizenkettes, tizenhármas, tizennégyes darab szlovák népdalokra épült, amelyeket annak idején, Sári községben jómagam gyűjtöttem, s amelyek az első magyarországi szlovák népdalgyűjteményben meg is jelentek. Szlovákul nem tudóknak is érdemes a szövegeket tanulmányozni, mert Klukon Tibor fordításai igen jók.

A tizenkettesben levő rubato-t a sorvégek kis megnyújtásával érjük el, kevésbé az egyes ütemeken belül. A harmadik sor végén ne legyen megállás. A záró dallamsor végének dinamikája ne essék! A hosszú hangnak sokáig kell szólnia. A darab hangulata kicsit melankolikus, bánatos, szomorkás.

A tizenhármas nem túl vontatott, de nem is gyors. Folyamatosan játsszuk, a sorvégeken ne álljunk le. A jobb kezét a darab második felében szabadon „ki lehet engedni”. A dallamot hangerőben nem szükséges kiemelni, a két kéz együtt szóljon, mintha egy kórus énekelne.

A következő kis darab rendkívül egyszerű. Talán csak annyit mondanék, hogy a második strófát, amikor a forte felé törekszik, valóban hozzuk fel dinamikában.

A tizenötös darab parlando-rubato-ja szabad teret enged a deklamálásnak. A darab elég rövid, így ha valaki igényli, megismételhető. A harmadik ütemben a nyolcad szünet nagyon fontos, ezt érzékenyen „szólaltassuk” meg. Az előtte

levő terc disszonanciája csak egy rövid, bánatos sóhaj legyen. Az utolsó ütemben a bal kéz első negyedén szünet legyen. Azt szeretném ezzel kifejezni, hogy a fájdalomnak, szomorúságnak, ami előtte van, nincs feloldása.

A záró darab, a tizenhatos, az előzőnek éppen az ellentéte. Ez a derűs hangulatú kedves kis népdal kedvenceim közé tartozik. A tempó élénk, de semmiképpen sem erőltetett, hajszolt. A dallam elején a második és negyedik negyed ne legyen staccato. A nyolcadokat plasztikusan, egyenletesen játszunk, sehol se váljanak kontroll nélkülivé. „Ha szél volnék, fújdogálnék” - mondja a szöveg. Ezt a plain air hangulatot szerettem volna kifejezni a bal kéz „hullámaival”, amelyeket a dallam harmadik és negyedik sora alatt találunk. Az itt előírt dinamika főként a bak kézre vonatkozik. A tizenkilencedik ütemben levő kis hangpárok fontosak. Talán nehéz a sima „szélfúvás” billentése után átváltani, mégis lényeges, hogy a kis ívek szerint, lassítás nélkül, az éneklő hang megtartásával tagoljuk a dallamot. Mintha kis fodrok lennének ezek, mozgalmas ellentétként az előző dallamfelület simaságának.

A darabokat 1952-ben és 1959-ben komponáltam, de ekkor nyomtatásban nem jelenhettek meg. Pár évvel ezelőtt revideáltam a teljes sorozatot, és most a kiadásra is sor került, rövid időn belül kétszer is megjelent, egykori iskolám, a békéstarhosi „Énekiskola” emlékének szóló ajánlással. Még annyit, hogy a sorozat nem zárt, bármely darabja külön vagy több darabja együtt tetszőleges sorrendben is előadható.

Ábrahám Mariann